

УДК [94(477):329.7ОУН(б)]“1985/1996”

*Олег МУРАВСЬКИЙ***“БОГ! УКРАЇНА! СВОБОДА!”. ОСОБЛИВОСТІ
ІДЕОЛОГІЇ ОУН(Б) (КІНЕЦЬ 1980-х – ПЕРША
ПОЛОВИНА 1990-х РОКІВ)**

Проаналізовано особливості ідеологічної платформи ОУН(б) у контексті суспільно-політичних процесів в Україні наприкінці 80-х – у першій половині 90-х рр. ХХ ст. Розглянуто ставлення ОУН(б) до зовнішньої / внутрішньої політики СРСР, охарактеризовано методи, якими націоналісти прагнули відновити Українську самостійну державу. Висвітлено особливості трансформації програмних положень ОУН(б) в умовах незалежності нашої держави, простежено зміни у програмі державного будівництва, визначено специфіку створення Конгресу Українських Націоналістів та націоналістичних громадських формувань, що перебували під ідеологічним впливом ОУН(б).

Ключові слова: ОУН(б), Україна, націоналізм, ідеологія, політична програма.

Відновлення радянської влади у західних областях України після завершення Другої світової війни зумовило нову сторінку в історії українського націоналістичного руху, який розбудовував мережу за кордоном. Проте у другій половині ХХ ст., як слушно зауважував Г. Касьянов, три течії ОУН “розвивалися кожна своїм шляхом”¹. Якщо після тривалої ідеологічної стагнації “мельниківці” рішуче змінили “ідеологічне обличчя”, а “двійкарі” перейшли на позиції “демократичного націоналізму”, то “бандерівці” після вигнання “ревізіоністів” та повернення на довоєнні позиції найдовше перебували у стані “ідеологічного догматизму”. Більше того, “їх спроби відійти від окремих принципів ортодоксального націоналізму зразка 1930-х рр. були суперечливими і не завжди послідовними”².

Особливості ідеології ОУН(б) розглядали українські та закордонні історики у контексті значно ширшої тематики, що актуалізує комплекс проблем, які порушуються у розвідці. Документи Надзвичайних великих зборів ОУН (політичні програми, постанови, маніфести тощо), матеріали періодичної преси, теоретичні праці ідеологів українського націоналістичного руху є джерельною основою статті. Основна мета статті – проаналізувати зміни в ідеологічній площині ОУН(б) в контексті суспільно-політичних процесів середини 80-х – першої половини 90-х рр. ХХ ст.

Трансформація суспільно-політичних процесів в Українській РСР після переходу до політики перебудови, гласності, демократизації в УРСР (1985), звичайно, не змінила ставлення радянської влади до “українських буржуазних націоналістів” як в Україні,

¹ Касьянов Г. До питання про ідеологію Організації Українських Націоналістів (ОУН). Аналітичний огляд [Електронний ресурс] / Г. Касьянов. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/kasian/kas201.htm>

² Там само.

так і за кордоном. Я. Секо зауважує, що “навіть наприкінці 1980-х рр. для влади не було секретом, що ці люди [члени ОУН, УПА – О. М.] “ідейно не переозброїлися”³. Цю тезу підтверджує Сьомий великий збір ОУН, який відбувся у 1987 р.

Учасники зібрання відзначали, що роль ОУН у визвольних процесах “на сучасному етапі і в недалекому майбутньому є вирішеною, бо єдино ОУН має всі потрібні дані для того, щоб вести народ правильним шляхом до досягнення його кінцевої мети”⁴. Констатовано, що “український націоналізм є суспільно-політичний, державницький і водночас етично-моральний рух, що виховує характерних людей, широкі лави суспільства в душі величі минулого і тривалих вартостей, перетворюючи народ у динамічний, бойово-революційний чинник, що завалить деспотичний лад та імперію, створену Москвою під червоною барвою комунізму, проголошуючи кличі: “З нами правда, з нами Бог!”, “Київ проти Москви!”, “Воля народам, воля людині!”⁵

У Постановх Сьомого великого збору ОУН відзначено, що “ОУН не виключає із спільного фронту проти російського імперіалізму і комунізму тих сил, які будуть боротися за російську національну державу в її кордонах. Справжніми союзниками України можуть бути лише ті політичні сили Інших народів, які визнають конечність існування незалежної Української Держави...”⁶ Учасники зібрання акцентували на тому, що “ОУН бореться за здобуття УССД через розподіл російської імперсько-колоніальної тюрми народів під назвою “СССР”, шляхом Української Національної Революції і синхронізованих національно-визвольних революцій поневолених Росією народів та за відбудову їхніх суверенних держав на їхніх етнографічних землях”⁷. Як зазначала згодом С. Стецько, “ОУН ніколи не змагалася за владу для себе і ніколи не ставитиме у своїй програмі за основну ціль власне владопосідання. Ведена нами національно-визвольна боротьба завжди керувалась одним пріоритетним принципом: відвоювати владу нації, вислідом чого наш народ міг би стати господарем на своїй землі в Українській Самостійній Соборній Державі”⁸.

Як оцінювати політичну програму ОУН(б), ухвалену на Сьомому великому зборі? “Якщо порівняти матеріали IV (1968 р.) та VII (1987 р.) Великих Зборів ОУН(б) – неважко помітити, що за 20 років не змінилася ані інтелектуальна якість, ані зміст ідеологічних і політико-програмних побудов організації, – констатує Г. Касьянов. – Досить характерно, що на Великому Зборі 1987 р. програму 1968 р. згадували саме в контексті її неперевершеної актуальності. Усі базові елементи стандартного радикального східноєвропейського націоналізму зразка кінця

³ Секо Я. Нелегальні організації УРСР другої половини ХХ ст.: загальна характеристика / Я. Секо // Україна – Європа – Світ: зб. наук. праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – Тернопіль, 2012. – Вип. 10. – С. 116.

⁴ Косович В. Стан і перспективи визвольної боротьби і роля ОУН / В. Косович // Сьомий Великий Збір Організації Українських Націоналістів (ОУН). Матеріали й Постанови. [Б.м.]: Видання Організації Українських Націоналістів (ОУН), 1988. – С. 36.

⁵ Постанови в ділянці ідеології державної програми ОУН // Сьомий Великий Збір Організації Українських Націоналістів (ОУН). Матеріали й Постанови. – [Б.м.]: Видання Організації Українських Націоналістів (ОУН), 1988. – С. 105–106.

⁶ Стецько С. Український націоналізм і його роль у розбудові України / С. Стецько // Визвольний Шлях. – 1992. – Травень.

⁷ Постанови в ділянці ідеології державної програми ОУН. – С. 108.

⁸ Стецько С. Вказ. праця.

1930-х років (абсолютизація органічності, природності нації, тягlostі її існування, примат її інтересів над інтересами особистості, ідеалізм...) з невеликими варіаціями перекочувували з однієї редакції програми ОУН (б) до іншої”⁹.

Покращити імідж ОУН(б) в очах громадськості мав Восьмий надзвичайний великий збір (липень 1991 р.), участь в якому вперше взяли делегати з України і який відбувався в останні дні існування СРСР. Обрано нове керівництво організації (очолила націоналістів С. Стецько), а також прийнято низку постанов щодо поточної ситуації в Україні та окреслені першочергові завдання щодо розбудови майбутньої незалежної держави¹⁰. Однак у “Маніфесті до Українського Народу” знову не вказано на конкретні дії, які б уможливили відновлення незалежності України¹¹.

У доповіді А. Страттака “Стратегія і тактика” відзначено, що мета ОУН(б) незмінна – здобути Українську Державу:

– незалежну і суверенну, де “вся влада від народу й для народу”;

– національну, тобто державу українського народу, де “автохтонний український народ є паном у своїй хаті і єдиним володарем, й де представники інших народів на правах шанованих громадян користуються правами національних меншостей”;

– демократичну, де влада здійснюється за допомогою представницьких інститутів “сучасної цивілізованої нації, через парламент і різні форми місцевого врядування”;

– правову, де “в основу співжиття громадян покладено примат права і закону”¹².

Учасники зібрання констатували, що “сьогодні настав знову той час і складаються умови на те, щоб створити обставини для відкритого будівництва держави. Для цього треба використати сильні антикомуністичні настрої серед населення усієї України. Можна сподіватися на підтримку широких верств народу, які зазнали переслідування і які брали участь у відстоюванні свого права на гідне життя на власній землі. До справи консолідації українського народу навколо великої ідеї національної державності потрібно залучити обидві традиційні українські Церкви”¹³.

Як відзначають сучасні українські історики, “попри грізні гасла незворотності революційного шляху у визволенні української нації й знищенні старого режиму, що містять інші постанови VIII-го Надзвичайного Великого Збору ОУН, автори постанов щодо кадрово-організаційних справ ОУН головними завданнями розбудови ОУН(б) в Україні зазначили лише “допомогти у визвольній боротьбі, ширити і збагачувати поняття українського націоналізму”¹⁴.

⁹ Касьянов Г. До питання про ідеологію Організації Українських Націоналістів (ОУН)... – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/kasian/kas201.htm>

¹⁰ Панченко В. Легалізація та діяльність ОУН в Україні протягом 1990-х років / В. Панченко // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події, постаті: зб. наук. праць – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2011. – Вип. 9. – С. 252.

¹¹ Маніфест до Українського Народу від VIII Надзвичайного Великого Збору ОУН // Бюлетень Проводу ОУН. – [Б.м.], 1991. – Ч. 34. – С. 21.

¹² Страттак А. Стратегія і тактика / А. Страттак // Бюлетень Проводу ОУН. – [Б.м.], 1991. – Ч. 34. – С. 26.

¹³ Там само.

¹⁴ Ярошинський О. Стратегія і політична ідеологія провodu ОУН(б) щодо проголошення державної незалежності України у 1990–1991 рр. / О. Ярошинський // Наукові записки Тернопільського

Каталізатором змін в ідеології ОУН(б) стало відновлення Української державності у 1991 р. Націоналістичний рух в Україні пристосовувався до нових суспільно-політичних умов. “Він дав значну частину людей з народних мас, про які у часи московсько-більшовицької окупації ніхто не знав і не відав. Вони даліше продовжували боротьбу і почали осмислювати, чому отой другий, “державницький” період, з 1991-го року і далі, не дав тих позитивних результатів, які отримали народи Прибалтики та країни т.зв. “Варшавського договору”. Ці активні люди, випробувані часом у горнилі боротьби й стали тим стержнем, на основі якого твориться націоналістичний рух сучасності”, – констатував І. Сута¹⁵.

Якщо у липні 1991 р. актив ОУН(б) вважав за потрібне накопичувати сили в Україні “для координованої дії в напрямі валення колоніальних структур і ліквідації накинutoї імперської системи”¹⁶, то виступаючи у Києві у 1991 р. С. Стецько зауважила, що Провід ОУН прийняв рішення “активніше включитись у явні політичні, економічні та суспільні процеси, виробивши для цього всеохоплюючу програму державного будівництва та розбудови суто українського національного, суверенного суспільства”¹⁷. Для реалізації цієї програми керівництво ОУН(б), окрім розповсюдження націоналістичних часописів та іншої літератури, створило низку громадсько-політичних структур: партію Конгрес Українських Націоналістів (КУН), Братство вояків ОУН-УПА, Лігу українських жінок, науково-просвітницькі товариства ім. Міхновського та Ващенко та ін.¹⁸. “Вже будучи членами єдиної організації – ОУН, всі вони, проте, не витворили єдиної монолітної поведінки... – відзначали члени “Тризубу”. – Для більшості правилом стало слідування перш за все власному статуту, політичній кон’юнктурі, якимось ілюзорним, лише собі зрозумілим політичним ідеям”¹⁹.

Політологи зауважують, що “стратегія визволення рідного народу та відновлення державної незалежності України ОУН(б) у 1990–1991 рр. й далі ґрунтувалася на ідеях С. Бандери про усунення радянської системи влади в Україні збройним шляхом та встановлення уряду, що мав би репрезентувати погляди революційних націоналістів (послідовників С. Бандери) щодо майбутнього устрою Української держави”²⁰. Прийняті на Восьмому надзвичайному великому зборі ухвали засвідчили курс на легалізацію революційної ОУН в Україні й спрямування зусиль на здобуття підтримки серед населення (“розбудову всенародної ОУН”) як безальтернативного “авангарду” національної революції в недалекому майбутньому²¹.

національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія. Історія. – 2016. – Вип. 1, ч. 4. – С. 94.

¹⁵ Сута І. Розвиток націоналістичного руху на сучасному етапі [Електронний ресурс] / І. Сута. – Режим доступу: <http://banderivets.org.ua/rozvytok-natsionalistychnogo-ruhu-na-suchasnomu-etapi.html>

¹⁶ Ярошинський О. Стратегія і політична ідеологія проводу ОУН(б)... – С. 92–93.

¹⁷ Стецько С. Вказ. праця.

¹⁸ Сута І. Розвиток націоналістичного руху... – Режим доступу: <http://banderivets.org.ua/rozvytok-natsionalistychnogo-ruhu-na-suchasnomu-etapi.html>

¹⁹ Довибори-2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Бандерівець_2000_1–2 (15–16).htm

²⁰ Ярошинський О. Стратегія і політична ідеологія проводу ОУН(б)... – С. 96.

²¹ Там само. – С. 92–93.

18 жовтня 1992 р. на установчому з’їзді в Києві проголошено створення політичної партії – КУН (голова С. Стецько)²². Як зазначав згодом Д. Ярош, “програма побудови нового суспільно-політичного ладу мала б враховувати тисячолітній досвід державотворення, що маємо ми – українці та мали наші предки арійсколоті-анти-русичі. Програма мала б бути революційна, конкретна і зрозуміла пересічним людям. Вона повинна стати дороговказом для сучасних і майбутніх поколінь українців”²³.

В основі політичної програми КУН – тези Восьмого надзвичайного великого збору ОУН (1991), причому “навіть текстуально даний документ багато в чому повторював програмні засади бандерівської ОУН”²⁴. На думку М. Кравченка, “Конгрес Українських Націоналістів, не зважаючи на формальне організаційне походження від ОУН(б), ідеологічно був певною еклетикою між повоєнними бандерівцями і двійкарями, причому набагато ближче до останніх”²⁵.

Остаточно ідейно-політична платформа КУН була сформульована під час роботи Першого всеукраїнського збору КУН, що відбувся у Києві 2-4 липня 1993 р. У вступній частині Програми партії зазначено, що “український націоналістичний рух активно включається в політичну боротьбу з метою утвердження проголошеної Української Держави та виповнення її українським національним змістом на всіх відтинках життя”²⁶. Як і на еміграції, ОУН(б) продовжувала свою політичну лінію на здобуття першості в українському націоналістичному русі²⁷.

Тривалий час ідеологію КУН визначав представник т. зв. “детройтського центру” американської ОУНівської діаспори Р. Зварич. Він запропонував якісно нову концепцію націоналізму. “У центрі філософічних міркувань українського націоналізму, – зауважував Р. Зварич, – завжди було християнсько-ідеалістичне розуміння Людини як істоти, створеної на подобу Божу”. Таке твердження суперечить ідеям Д. Донцова та С. Бандери, які стверджували, що в центрі націоналізму завжди була Нація як “основа історичного життя й розвою”. Також, Р. Зварич відкинув елітарну теорію, замінивши її “органічно притаманним націоналізму народовладдям” у вигляді традиційної західної демократії. Український національно-демократичний устрій мусить мати національну специфіку, притаманну лише Україні. В економічній сфері ідеолог ОУН(б) висунув ідею т. зв. “народного капіталізму”, тобто соціально орієнтованої ринкової економіки, що забезпечить соціальні та політичні права всім громадянам України²⁸.

²² Панченко В. Легалізація та діяльність ОУН в Україні... – С. 253.

²³ Ярош Д. Візія українського державотворення [Електронний ресурс] / Д. Ярош. – Режим доступу: Бандерівець_2000_1–2 (15–16).htm

²⁴ Панченко В. Легалізація та діяльність ОУН в Україні... – С. 253.

²⁵ Кравченко М. Ідеологічна спадкоємність в українському націоналістичному русі у II-й половині ХХ ст. / М. Кравченко // Український націоналізм: історія та ідеї: наук. зб. – Дрогобич: НІЦ ім. Д. Донцова, 2014. – Вип. 2. – С. 33.

²⁶ Там само.

²⁷ Панченко В. Бандерівці, мельниківці і “двійкарі”. ОУН в Україні протягом 1990-х рр. [Електронний ресурс] / В. Панченко. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/research/2011/10/21/59950/>

²⁸ Голобуцький О. Політичні партії України [Електронний ресурс] / О. Голобуцький, В. Кулик. – Режим доступу: <http://glob.narod.ru/glvtpravi.html>

Члени ОУН(б) відзначали, що кожна з націоналістичних організацій намагається пропагувати в суспільстві українську національну ідею, але “тільки ОУН може організувати масовану, тотальну пропаганду народорятівної ідеології українського націоналізму, ідеї національної держави – УССД серед усіх верств суспільства, залучаючи і спрямовуючи пропагандивний потенціал усіх дочірніх структур”²⁹. В. Олеськів на Першому всеукраїнському зборі КУН зазначав: “Організація Українських Націоналістів, яка протягом понад шістдесят років свого існування вела політичну і збройну боротьбу за УССД, організувала для цієї боротьби мільйонні маси народу, зазнала в ній великих втрат, – спроможна сьогодні стати в авангарді національних сил”³⁰. Проте, вже на цій початковій стадії діяльності КУН стало цілком очевидно, що “об’єднання широких кіл націоналістів буде далеко не простою справою” (цей намір чітко відображений і серед головних завдань політичної партії)³¹.

Важливо також наголосити ще на двох особливостях ОУН(б). По-перше, перший Збір КУН не відповідав поглядам багатьох радикальних діячів, особливо із західних областей України, на що вказують, зокрема, О. Голобуцький та В. Кулик³². На їх думку, виступи делегатів не вкладалися в рамки традиційного “бандерівського” націоналізму. Тому значна частина прихильників ОУН(б) відійшла від КУН. Особливо загострився конфлікт після відмови С. Стецько, Голови Проводу ОУН та Голови КУН, легалізувати ОУН. У зв’язку з цим виникла ОУН в Україні, яка стала на позиції інтегрального націоналізму. КУН “почав приймати до своїх лав навіть колишніх комуністів, почав співпрацювати з державною владою”³³. По-друге, симптоматичним є те, що легалізувалися бандерівці не під власним іменем. На думку Г. Касьянова, ОУН(б) прагнула зберегти “революційну незайманість”, тоді як гасло КУН давало змогу “адаптуватися в ідеологічному сенсі, не поступаючись, антикварними принципами”³⁴.

Аналіз суспільно-політичних процесів в Україні у середині 1990-х рр. вказує на те, що ОУН(б) та її структури, передусім КУН, не зуміли завоювати масової симпатії у населення України. У статті “Чому так сталося?” П. Ференц виокремлює три причини. По-перше, упродовж першої половини 1990-х рр. “самостійницькі сили дедалі слабшали, виявивши нездатність до реорганізації, їхня участь у виборчих марафонах приносила дуже скромні результати. Можна ствердити, що вони розчарували український народ, який чекав від них більшого і був готовий до радикальних перетворень”³⁵. По-друге, “націонал-патріоти цілком віддалилися кон’юнктурі сьогоденного дня, не мали розробленої тактики і стратегії, не думали про день майбутній. Наслідок – втягнення їх в орбіту інших політичних сил, що вийшли з лона КІПС-КІПУ”³⁶. По-третє, ОУН(б) була притаманна “мінімалізація

²⁹ Сьогодні ми відродимо ОУН, а завтра Україну! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Бандерівець_2000_1–2 (15–16).htm

³⁰ Олеськів В. Діяльність Організації Українських Націоналістів (ОУН). 1945–1993 / В. Олеськів // Визвольний Шлях. – Лондон, 1993. – Річник XLVI. – Кн. 10 (547). – С. 1192 – 1197.

³¹ Панченко В. Бандерівці, мельниківці і “двійкарі”... – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/research/2011/10/21/59950/>

³² Голобуцький О. Політичні партії України. – Режим доступу: <http://golob.narod.ru/glvtpravi.html>

³³ Там само.

³⁴ Панченко В. Легалізація та діяльність ОУН в Україні... – С. 249–256; С. 252.

³⁵ Ференц П. Чому так сталося? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Бандерівець_2000_1–2 (15–16).htm

³⁶ Там само.

мети” – від часу проголошення незалежної України націоналісти “не боролися за політичне домінування в суспільстві і державі..., а за місця в парламенті, коли їхнє завдання – повне опанування ситуації та впровадження власної моделі суспільно-економічного розвитку держави”³⁷.

Організаційні та ідеологічні проблеми стали предметом детального аналізу учасників Дев’ятого великого збору ОУН(б) восени 1996 р. У “Програмових Постановах” акцентовано на тому, що “революційна ОУН чітко й однозначно ідеологічно розмежовується з націонал-демократами і відмежовуються від тих політичних сил в Україні, які називають себе націоналістичними, а правдиво такими не є, і такими, що підшиваються під ім’я ОУН..., будучи насправді псевдонаціоналістичними [УНА-УНСО, Державна Самостійність України та ін. – *О. М.*]”³⁸.

У політичній програмі ОУН(б) констатовано, що організація... вступила безпосередньо в якісно новий етап – період сучасного державного будівництва в Україні. Це – перехідний період від початку існування проголошеної держави Україна через наповнення її українським національним змістом до побудови справді Української Самостійної Соборної Держави”³⁹. У документі наголошено, що “Українська національна революція 1989–1991 років, що розбудила придушену советоросійським гнітом свідомість мас, вивільнила до самовияву та дії патріотичний потенціал народу, вивела на політичну арену національний актив, зокрема й десятки і сотні тисяч членів ОУН, борців УПА та їх прихильників, пронесла хвилю національного відродження, розповсюдила українську національну ідею та ідеї українського націоналізму по всій Україні. Український націоналізм став вагомим фактором, що зумовив проголошення і становлення Української держави початку 90-х років”⁴⁰.

У “Маніфесті” ОУН(б) остерігала тих, “хто ще не усвідомив собі облудної гри прихильників чужих антиукраїнських і антидержавних концепцій, що порятунок України є в нас самих, в Українському Народі, у солідарній поставі і боротьбі проти названих сил зла”⁴¹. В інших програмних документах акцентовано на необхідності “остаточної ліквідації залишків радянської системи у всіх сферах життя українського суспільства та посилення боротьби проти “посовєтської компартійної номенклатурної олігархії”, що фактично залишилася при владі попри задеклароване оновлення та демократизацію суспільно-політичної та державної системи України”⁴². “ОУН в сучасних умовах категорично ще раз стверджує, що продовжуватиме боротьбу за створення УССД і новий справедливий світовий лад епохи націй незалежно від геополітичних чи геостратегічних змін, які можуть статися в Європі чи світі”, – читаємо у Політичній програмі ОУН(б)⁴³.

³⁷ Там само.

³⁸ *Панченко В.* Бандерівці, мельниківці і “двійкарі”... – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/research/2011/10/21/59950/>

³⁹ Політична програма ОУН // Дев’ятий Великий Збір Організації Українських Націоналістів (ОУН). Матеріали й Постанови. – Лондон: Видання Української Центральної Інформаційної Служби, 1997. – С. 68.

⁴⁰ Там само. – С. 64.

⁴¹ Маніфест IX Великого Збору ОУН // Дев’ятий Великий Збір Організації Українських Націоналістів (ОУН). Матеріали й Постанови. – Лондон: Видання Української Центральної Інформаційної Служби, 1997. – С. 46.

⁴² *Панченко В.* Легалізація та діяльність ОУН в Україні... – С. 254.

⁴³ Політична програма ОУН. – С. 74.

Щодо визвольної концепції ОУН(б), то, за словами Д. Яроша, вона мала б чітко визначити сучасний стан української нації, як поневоленої. “Існуюча на частині українських земель держава Україна не тільки не забезпечує прав і свобод автохтонного населення, а навпаки, сприяє поневоленню нації та розриву духовно триєдиного ланцюга “мертвих, живих і ненароджених українців”. Стан нації є вкрай критичний, але не безнадійний”, – зауважував він⁴⁴. Визвольна концепція ОУН(б), на його думку, має “опиратися на традиційну націоналістичну ідеологію в інтерпретації Степана Бандери, враховувати сучасні умови існування Нації, точно визначити стратегічну мету та практичні цілі Організації. Визвольна концепція ОУН має працювати не тільки на зовні, на ній мають виховуватися революційні кадри: революціонери-професіонали – “воїни української національно-визвольної революції” (С. Бандера), організатори націоналістичного членства, полум’яні оратори, жертвні політики”⁴⁵.

Подібні думки висловлювали націоналісти на Дев’ятому великому зборі ОУН(б). Політична програма вказувала, що “необхідною умовою завершення визвольного етапу української національної революції 90-х рр. є заміна при вазелі влади чужих національній ідеї, некомпетентних елементів національно-державницькими кадрами, які утвердили б у державі владу українського народу”⁴⁶. Учасники зібрання також відзначали, що “перед ОУН стають нові складні завдання, котрі підносять на якісно новий рівень її ролі, значення та відповідальність, як провідного ядра здорових сил українського націоналістичного руху в сучасній національній революції: це – життєво необхідне розгортання націоналістичної визвольної, державотворчої та націорозбудівної стратегії; розширення фронту визвольної боротьби та державотворчої діяльності, які проходять у гострому протистоянні антидержавним силам комуно-соціалістичної реакції; врахування багатьох тенденцій та факторів політичного, економічного, соціального та іншого характеру, що впливають на суспільно-політичні процеси в Україні”⁴⁷.

Отже, під впливом суспільно-політичних процесів середини 80-х – першої половини 90-х рр. ідеологія ОУН(б) зазнала певних трансформацій. Переломним етапом у діяльності організації стало відновлення Української державності (1991 р.), що змінило акценти із “визвольної риторики” на “перебрання проводу в українському націоналістичному русі”. На жаль, упродовж досліджуваного періоду далеко не всі задуми керівництва ОУН(б) було втілено у життя, однак, це не стало на заваді організаційній розбудові численних націоналістичних структур, створених з її ініціативи.

Oleg Muravskiy. ‘God! Ukraine! Freedom!’. Features of OUN(b) ideology (late 1980’s – early 1990’s)

The article analyses peculiarities of the ideological platform of the OUN(b) in the context of social and political processes in Ukraine in the late 1980’s – early 1990’s. It considers an attitude of the OUN(b) to the Soviet foreign and domestic policies and describes

⁴⁴ Ярош Д. Візія українського державотворення [Електронний ресурс]...

⁴⁵ Там само.

⁴⁶ Політична програма ОУН. – С. 70.

⁴⁷ Там само.

the nationalists' methods aiming at restoring the Ukrainian independent state. It reveals transformation of the OUN(b) programme provisions in the conditions of Ukraine independence, traces changes in the state-building programme, determines specifics of an establishment of the Congress of Ukrainian Nationalists and other nationalistic associations influenced by the OUN(b) ideology.

Key words: OUN(b), Ukraine, nationalism, ideology, political programme.